

witte kwikstaarten knisperen bij de vesting bourtange

Marry en Johan van Klinken.

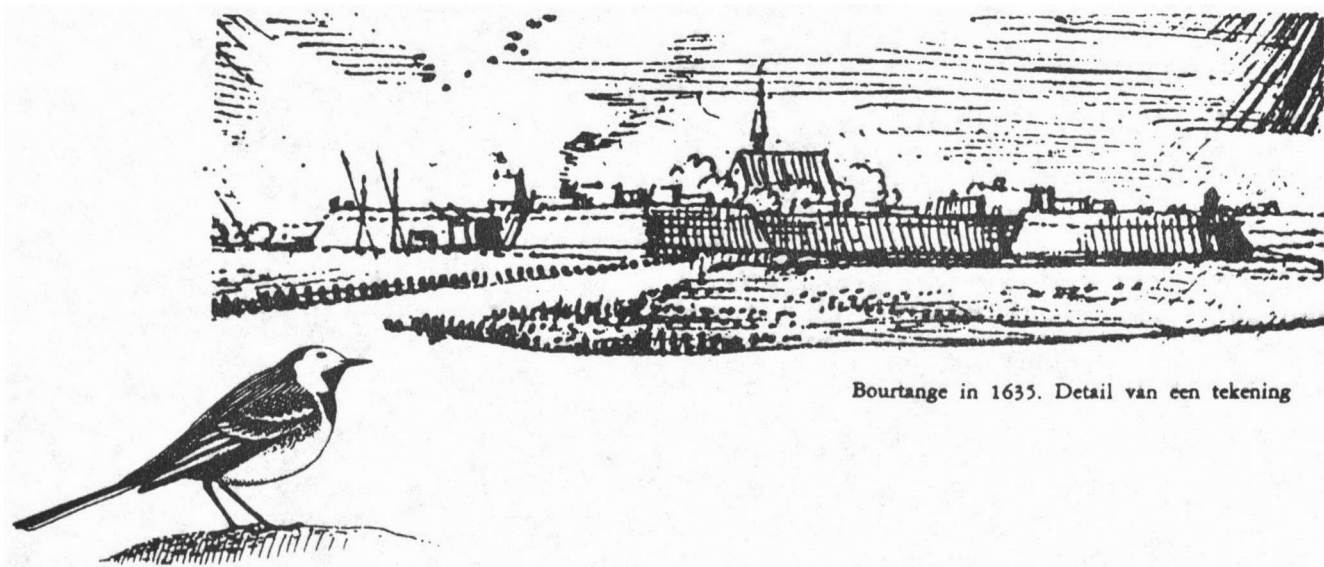
Net voordat de orkaan van 14 aug. 1985 voorbij raasde waren we op ons logeeradres dicht bij Bourtange aangekomen. Bomen woeien en in de houtduivennesten bleef geen ei liggen. 's Avonds werd het echter al gauw rustiger. Met een nog wel dreigende maar toch al weer oranje-rode lucht gingen we nog even op de fiets de vesting Bourtange verkennen.

Daar hoorden we in de schemering bij een van de grachten een geluid dat we eerst niet thuis konden brengen, maar dat bij scherper opletten van Witte Kwikstaarten bleek te komen. Die waren kennelijk van plan om in de oevervegetatie te gaan slapen. In groepjes van tientallen vlogen ze nog een poosje in en uit de begroeiing. Eenmaal tot rust gekomen maakten ze, onzichtbaar tussen de stengels, een merkwaardig zacht-knisperend geluid, een geluid dat ons deed denken aan geruis van hoogspanningsleidingen bij vochtig weer. Je zou bijna zeggen dat ze op rietstengels zaten te knabbelen. Waren het er al met al honderd, of misschien honderden? Vanwaar kwamen ze en waarom die geluiden?

Dit wilden we de volgende avond eens beter bekijken. Toen waren we er een halfuur voor zonsondergang (21.04). Stil weer en de zon prachtig rood; een tafereel dat hoort bij onderzoek

van slaapplekken. Eerst waren er nog maar enkele Kwikken, maar vanaf 20.40 kwamen er steeds groepjes de bewuste 100 m grachtwal inspecteren. We hadden nu gezien dat de oever begroeid was met Grote Lisdodden ("rietsigaren") en Liesgras. Vanaf twee plaatsen boven de vestingwal waren de aanvankelijk luid roepende groepjes goed te volgen. Een 150 meter verderop was een voorverzamelplaats: twee in elkaar verstrengelde kruinen van kastanjabomen. Ze schardelden daarin rond grotendeels onzichtbaar tussen de bladeren, en begonnen om 20.50 in groepjes van 10, 20, soms 2, soms 25 naar de slaapplek te gaan met karakteristieke golfvlucht en schelle roep. Een van ons kon ze aan die kant van de Bourtanger wallen goed tellen en was om 21.10 tot 230 ex. gekomen. Toen was de kastanjeboom kennelijk leeg. De ander bleef verderop de eigenlijke slaapplek in het oog houden. Daar was een telling haast niet doenlijk door het vele heen en weer en in en uit vliegen. Om 21.20 was er rust en werd er alleen nog geknispert.

De derde avond dreigde er een onweersbui, die ons inderdaad om 21.15 dwong tot retireren. Maar tegen die tijd hadden we genoeg gezien. Ditmaal telden we slechts 147 exemplaren op hun karakteristiek golfvluchtje van kastanje naar oever en bleef de helft in de kastanjetoppen slapen. Ze begonnen toen ook daar te knisperen,

Bourtange in 1635. Detail van een tekening

zodat "knabbelen op rietstengels" zeker geen verklaring biedt. Vraag: wie weet de verklaring? Goedenacht kusjes?

We vonden geen andere slaap- of verzamelplaatsen van Witte kwikken binnen of vlak buiten de grachten van Bourtange. Wel streken ze graag even neer op de Molenwieken of op de ophaalbruggen van de vesting. De genoemde 230 was een minimum, want een klein aantal vogels ging min of meer rechtstreeks naar de slaapplaats. Al met al zullen er een 300, misschien 350, vogels geweest zijn. Overdag zagen we de soort vrij veel in de omgeving (lintbebouwing), maar toch nooit meer dan enkele exemplaren bij elkaar; Gele Kwikken zagen we maar 2 of 3 keer. Op de slaapplaats kwamen uitsluitend Witte Kwikken, mannetjes, vrouwtjes en jongen. We hadden de indruk dat ze ook niet van erg ver kwamen: families met uitgevlogen jongen vanuit zeg een atlasblok.

Thuisgekomen lazen we in een boek van D.A. Bannerman (The Birds of the British Isles II, Oliver and Boyd,

1953) over slaapplaatsen van duizenden overwinteraars in suikerrietvelden in Afrika. Verder staat er in "Vogels van Drenthe" (Van Gorcum, Assen 1982) een interessant hoofdstuk over slaapplaatsen. "Vogels van Groningen" meldt één grote slaapplaats die in aug. 1970 door H.v.d. Brink in zijn jonge vogeljaren bij het station van Groningen werd opgemerkt.

Tot slot: Noteer slaapplaatsen. Ze zijn interessant en onze archivaris is u er dankbaar voor.